

FAQ om betalt spisepause

Organisationerne i CFU har i fællesskab udarbejdet en række svar på ofte stillede spørgsmål vedrørende ekspliciteringen af den betalte spise-pause på det statslige område.

Har alle ansatte i staten – både selveje og egentlige statsinstitutioner mv. - fået ekspliciteret retten til ½ times betalt spisepause pr. arbejdsdag?

Ikke alle, men stort set alle. Retten til betalt spisepause ekspliciteres i alle de aftaler, hvor en sådan ret har været en forudsætning for indgåelsen af overenskomsten. Det vil sige, at alle ansatte, der følger tjenstemændenes arbejdstidsaftale, og alle ansatte, der følger reglerne i de akademiske overenskomster, samt en række aftaler med egne arbejdstidsregler, herunder fx HK-overenskomsten, inkluderer retten til betalt spisepause. I enkelte aftaler er det imidlertid direkte aftalt, at arbejdstiden ikke inkluderer en betalt spisepause. Disse aftaler ændres ikke, hvorfor der fortsat er en lille gruppe, der ikke har ret til betalt spisepause. Alle andre grupper har sikret retten til betalt spisepause.

Har chefer eller andre uden direkte adgang til over-/mer-arbejdshonorering eller uden øverste arbejdstid ret til ½ times betalt spisepause?

Ja. Retten til betalt spisepause omfatter alle, hvor der ikke eksplicit fremgår det modsatte. Kontraktansatte chefer, special- og chefkonsulenter på akademikeroverenskomsten, skoleledere på frie skoler og alle andre typer medarbejdere uden direkte adgang til over-/merarbejdshonorering eller øverste arbejdstid i øvrigt har ret til betalt spisepause på samme vilkår som alle andre ansatte.

Har deltidsansatte ret til at få medregnet op til ½ times spisepause?

Ja. Retten til den betalte spisepause afhænger ikke af din beskæftigelsesgrad men af, om du er på arbejde på et tidspunkt, hvor det ud fra de gængse kulturelle og samfundsmæssige normer samt normerne på arbejdspladsen i øvrigt må betragtes som naturligt at indtage et måltid. Det indebærer, at hvis en person er ansat i en 30-timersstilling, og arbejdstiden er 10-16 mandag til fredag, så vil den pågældendes arbejdstid inkludere en spisepause på ½ time hver arbejdsdag, svarende til 2,5 timer om ugen. Hvis den pågældendes arbejdstid i stedet er fx 8:30-16 mandag til torsdag, og fredagen således holdes fri, så vil den pågældendes arbejdstid kun inkludere i alt 2 timers betalt spisepause om ugen, svarende til en halv time per dag, de fire dage vedkommende er på arbejde.

FAQ om betalt spisepause (fortsat)

Er retten til at medregne op til 1/2 times spisepause knyttet til en arbejdsdag af en vis længde (jf. arbejdsmiljølovgivningens krav om pauser ved daglig arbejdstid på mere end 6 timer)?

Nej. Arbejdsmiljølovgivningens regler eksisterer uafhængigt af overenskomsterne, og det ene regelgrundlag kan således ikke anvendes til fortolkning af det andet. Retten til den betalte spisepause knytter sig til, om du er på arbejde på et tidspunkt, hvor det ud fra de gængse kulturelle og samfundsmæssige normer samt normerne på arbejdspladsen i øvrigt må betragtes som naturligt at indtage et måltid. Det vil med forbehold for de lokale forhold sige, at hvis du fx er på arbejde i tidsrummet 10-14, så vil din arbejdstid skulle inkludere en spisepause på 1/2 time, men hvis du er på arbejde i tidsrummet 13-17, så vil arbejdstiden ikke naturligt inkludere en spisepause. Øvrige pauseregler gælder dog fortsat her.

Kan man have ret til mere end én spisepause på op til 1/2 times varighed på samme arbejdsdag?

Ja. Retten til den betalte spisepause knytter sig til, om du er på arbejde på et tidspunkt, hvor det ud fra de gængse kulturelle og samfundsmæssige normer samt normerne på arbejdspladsen i øvrigt må betragtes som naturligt at indtage et måltid. Hvis du fx har tjeneste i form af en 24-timersvagt har du derfor ret til at afholde betalt spisepause ved de tre hovedmåltider. Herudover kan gælde øvrige pauseregler på området.

Har det nogen betydning for forståelsen af spisepausebestemmelsen, hvis en del af arbejdstiden lægges uden for arbejdspladsen, fx i hjemmet eller andetsteds?

Nej. Retten til betalt spisepause forudsætter, at de ansatte står til rådighed i pausen men, der er ikke knyttet noget krav om ophold på bestemte steder hertil. Udgangspunktet er derfor, at hvis du udfører dit arbejde andet sted end arbejdsstedets hovedadresse, så holder du pause på samme vilkår på det aktuelle arbejdssted, som du ville gøre, hvis du var mødt ind på arbejdsstedets hovedadresse. Dette gælder også uanset, om det er fast tilbagevendende tjeneste (fx hjemme-arbejdsdag hver onsdag) eller ekstraordinær tjeneste (fx konferencedeltagelse) på det aktuelle arbejdssted.

FAQ om betalt spisepause (fortsat)

Har det betydning, hvis jeg forlader arbejdsstedet i frokostpausen.

Måske. Retten til betalt spisepause forudsætter, at de ansatte står til rådighed i pausen men, der er ikke fra centralt hold knyttet noget krav om ophold på bestemte steder hertil. På den enkelte arbejdsplads kan der dog være særlige forhold som gør, at det forudsættes, at du opholder dig et bestemt sted, fx for at kunne høre en alarm eller lignende.

Retten til betalt spisepause bortfalder således kun, hvis du af den ene eller den anden grund ikke står til rådighed for arbejdsgiveren, mens du spiser, dvs. ikke kan kontaktes af arbejdsgiveren eller udføre pludseligt opståede opgaver i den periode, hvor du holder spisepause. Hvis du fx går til forældremøde på dit barns skole i spise-pausen, så er du ikke til rådighed for arbejdsgiveren, og spisepausen den dag tæller således ikke med i arbejdstiden. Omvendt vil det på mange arbejdspladser være muligt at forlade arbejdsstedets matrikel i den betalte spisepause, så længe dette ikke fører til, at man de facto ikke står til rådighed for arbejdsgiveren.

Hvad gælder, hvis der på en enkelt arbejdsplads ikke har været betalt spisepause hidtil?

Retten til betalt spisepause er en overenskomstrettighed. Det vil sige, at rettigheden er hjemlet på overenskomst-/organisationsaftaleniveau. Derfor gælder der de samme regler for alle, der er ansat på samme ansættelsesgrundlag.

Som med alle andre arbejdstidsspørgsmål kan man også i relation til retten til betalt spisepause aftale sig ud af denne lokalt, eller have gjort det forud for ekspliciteringen. I givet fald må man lokalt overveje, om man ønsker at opsiges den lokale aftale, hvis man med ekspliciteringen af retten til den betalte spisepause ikke længere ønsker at acceptere en sådan aftale. Såfremt der skulle eksistere tilfælde, hvor en lokal arbejdsgiver forud for OK18 ensidigt har opsagt den betalte spisepause er dette både før og efter ekspliciteringen i modstrid med reglerne i overenskomsten. Arbejdsgiver skal derfor øjeblikkeligt påse, at medarbejderne har mulighed for at afholde deres betalte spisepause i arbejdstiden. I modsat fald vil der være tale om brud på overenskomsten.

FAQ om betalt spisepause (fortsat)

Hvad betyder det, når der i aftalen om eksplicitering står, at der ikke er tilsigtet nogen ændring af hidtidig praksis?

Den pågældende formulering beskriver karakteren af rådighedsforpligtelsen, der er knyttet til retten til den betalte spisepause. Rådighedsforpligtelsen anvendes forskelligt på de lokale arbejdspladser alt efter karakteren af arbejdet. Nogle forlader deres arbejdsstationer under deres betalte spisepause og kaldes kun meget sjældent tilbage for at udføre pludseligt opståede opgaver i løbet af pausen. Andre spiser i tjenestekøretøjet, holder møde med kollegerne, eller spiser frokost med eleverne i en skoleklasse under deres spisepause. Med den pågældende formulering understreger parterne, at en sådan fleksibel tilrettelæggelse af arbejdstiden fortsat skal kunne finde sted efter ekspliciteringen af retten til den betalte spisepause. Retten til ½ times betalt spisepause er således ikke det samme som en ret til planlægning af ½ times uforstyrret spisepause som en del af arbejdstiden hver dag.

Kan arbejdsgiver planlægge spisepausen, så den ligger i starten/slutningen af en arbejdsdag og således ikke bliver en reel pause fra arbejdet?

Retten til den betalte spisepause knytter sig til, om du er på arbejde på et tidspunkt, hvor det ud fra de gængse kulturelle og samfundsmæssige normer samt normerne på arbejdspladsen i øvrigt må betragtes som naturligt at indtage et måltid. Du skal således have mulighed for at indtage et måltid inden for det tidsrum, hvor man normalt ville forvente, at et hovedmåltid placeres. Herudover kan gælde andre pauseregler i de enkelte overenskomster, ligesom arbejdsmiljøloven og anden lovgivning kan indeholde bestemmelser, der har betydning for, hvordan pauserne kan planlægges i løbet af arbejdsdagen. Det kan således ikke afvises, at der kan være situationer, hvor det er acceptabelt, at spisepausen ligger i starten eller slutningen af den periode, hvor du er på arbejde, men det inden for visse grænser. Hvis du således fx arbejder fra 9-16 vil arbejdsgiver ikke kunne placere spisepausen i tidsrummene 9-9:30 eller 15:30-16.

FAQ om betalt spisepause (fortsat)

Kan arbejdsgiver opdele arbejdsdagen i to eller flere dele, så jeg har fri på de normale spisetider, og således ikke får en betalt spisepause? (Kun for AC-området)

Nej. Akademikeroverenskomsten indeholder en forudsætning om, at arbejdsdagen er sammenhængende. Derfor kan arbejdsgiveren ikke planlægge, at tjenesten deles i to dele inden for samme arbejdsdag, med mindre der er indgået en lokalaftale herom med den relevante tillidsrepræsentant.

Må arbejdsgiver planlægge med, at jeg skal løse opgaver i min spisepause?

Forudsætningen for retten til den betalte spisepause er, at man står til rådighed for arbejdsgiveren. Derfor kan arbejdsgiver også vælge at planlægge arbejde i spisepausen, forudsat at dette ikke stiller sig til hinder for pausens formål – altså at du ikke reelt kan spise selv. Som eksempel vil det være helt fint, at arbejdsgiveren planlægger et møde i spisepausen, eller at en underviser skal spise sammen med eleverne en dag. Til gengæld vil det ikke være inden for rammerne af det aftalte, hvis arbejdsgiver planlægger at du faktisk skal decideret undervise eller fx holde et oplæg til mødet, så du de facto ikke har mulighed for at spise. I dette tilfælde skal pausen i stedet planlægges før eller efter udførelsen af den konkrete opgave.

Hvad handler den fornyede uenighed om overenskomstresultatet i efteråret 2018 om?

Uenigheden om den betalte spisepause gælder 6 skoler, ca. 1150 ansatte er berørt. Samlet omhandler tvisten med Moderniseringsstyrelsen således ca. 1 pct. af de ansatte på alle statens arbejdspladser. På de 6 skoler har den lokale ledelse tidligere uberettiget fjernet de ansattes betalte spisepause, og vil ikke genindføre denne. Det er i strid med aftalen fra OK18.

De statsansattes forhandlere har forsøgt at opnå enighed med Moderniseringsstyrelsen om, at den betalte spisepause skal genindføres på arbejdspladserne, men er igen blevet mødt med mangel på vilje til at finde en løsning fra Moderniseringsstyrelsen. CFU forbereder nu et sagsanlæg mod Moderniseringsstyrelsen om, at retten til den betalte spisepause gælder på overenskomstniveau på statslige arbejdspladser, som det er aftalt i OK18.